

Kiddush....on Whiskey; Objective or Subjective?/Yehoshua

Grunstein

שולחן ערוך, או"ח, רע"ב (ב-ח בדילוגים) - יין מגתו מקדשין עליו; וסוחט אדם אשכול של ענבים ואומר עליו קידוש היום...מקדשין על יין לבן, והרמב"ן פוסלו... אבל מבדילין עליו, ומנהג העולם כסברא ראשונה...יין צמוקים מקדשין עליו, והוא שיש בהן לחלוחית קצת בלא שרייה... מקדשין על יין מבושל ועל יין שיש בו דבש, וי"א שאין מקדשין עליהם. הגה: והמנהג לקדש עליו...

1) What is "Chemar Medina?"

שולחן ערוך רפ"ט/ב - במקום שאין יין מצוי הוי שכר ושאר משקין, חוץ מן המים, חמר מדינה ומקדשין עליו.

<p>בעקבי הצאן לרב צבי שכטר [עמ' 41] - דעי' בסי' שערי רחמים [הנהגות הגר"ח מוואלאז'יין] אות מ"ט, שתמה על מה שנהגו הרבה לקדש על כוס של יי"ש בשבת בבקר...דהלא זה כמקדש על מרק שאין דין היי"ש כחמר מדינה, ונל"פ...שבין אוכל למקשה איננו תלוי בזה אם הדבר גוש או נוזל אלא...שעומד לרוות בו צמאנו דינו כמשקה וכל שאינו עומד לכך דינו כאוכל...והנה הגאון מקאז'אגלאו הי"ד [שנדפסה בעם התורה שנת תשד"מ חוברת ח'] ליישב מנהג העולם שמקדשים על כוס קונה של יי"ש בשבת בבוקר שאין בה רביעית וכתב להוכיח שהיי"ש דינו כאוכל ואשר על כן שיעורו בכזית ולא ברביעית...א"כ לכאורה צודקת טענת הגר"ח הנ"ל דהאיך אפשר להחשיבו כחמר מדינה, דהלא זה כמו מרק?....</p>	<p>אגרות משה או"ח ב/ע"ה - בדבר המשקאות של מיני סאדע אם יש להם דין חמר מדינה... וחשיבות משקה הוא שאין השתיה מחמת שצריכים להם לצמאם אלא שותים אותם אף בלא צורך לגופם אלא בשביל כבוד הסעודה וכבוד האורחים, דאין שום אדם שותה יין ויי"ש ושכר לצמאון דעי"ז שותין מים שיותר עדיפי אלא רק לכבוד בעלמא שותין אותן ואלו המינים נקראים בשם משקה וחמר מדינה.</p>	<p>שולחן ערוך הרב סימן קפ"ב/ב-ג - ... חמר מדינה דהיינו שרוב אנשי המקום דרכם לקבוע עליהם סעודתם... וכל זה במשקים חשובים כשכר וכיוצא בו, אבל משקים גרועים כמו מה שקורין במדינות אלו (קווא"ס) או (בארש"ט) אין להם חשיבות יותר ממים ואין מברכים עליהם ברכת המזון ... לפי שאינו נקרא חמר מדינה אלא מה שיש לו חשיבות באותה מדינה כעין חשיבות יין בכל המדינות.</p>
--	---	---

2) Only if there isn't Wine or Equal?

<p>שו"ע [ט]-י"א שאין מקדשין.</p>	<p>שו"ע [ט]-י"א - במקום שאין יין מצוי, י"א שמקדשים על שכר ושאר משקין, חוץ מן המים. מ"ב [כ"ד] בשם המג"א - דהיינו שאין יין מצוי בכל העיר בשנה הזו, ועיקר שתייתן הוא משכר ושאר משקין ואם יש שם יין אלא שהוא ביוקר מקרי מצוי ואם אין יין ישראל מצוי אעי"פ שיין א"י מצוי לא מקרי מצוי. מ"ב [כ"ט] בשם הט"ז ... יין במקום שהוא מצוי ודאי יברך עליו אפילו ביום וכדמוכח בסימן רפ"ט ס"ב [לח]. ומ"מ במדינתנו שהיין ביוקר, ורוב שתיית המדינה הוא משאר משקין לא נהגו</p>	<p>שו"ת שבט הלוי [מכ"ח] - ... הנה כבודו נתקשה במנהג העולם שמקדשין בבקר ושאר משקין...אע"פ שהיין מצוי...הנה גם אני מעודי נתקשתי בזה ולא מצאתי טעם הגון להנהגה זאת, וכבר נתקשה כעין זה בב"ח סי' רע"ב על מנהג העולם דמהדרין לקדש בבקר ושאר משקין. אמנם י"ל דרך אפשר ע"פ הידוע מש"ס בכמה דוכתא דבמקום ששכיח יין הי' זה סתם שתייתן, ועיין תוס' שבת מ"ז ע"א ד"ה בגלילא שכי' שבמקום ששכיח יין כמו בגליל הי' שותין יין במקום מים, ולא הי' משתמשים במים רק לרפואה, ונהי דבכ"מ לא הי' כמו בגלילא מ"מ זה מוכח ודאי בכולי ש"ס דהי' מרבין לשתות יין ולא מים ולא שאר משקין, - ובזה"ז נשתנו הטבעים בענין זה דגם במקום ששכיח יין לא נעשה ביין סתם שתייתן של בני העם...ובפירוש מהדרין לשאר משקין ולא על היין,</p>
---	---	--

<p>אפילו הגדולים להדר אחר יין ביום שהקידוש שלו הוא רק מדרבנן לכו"ע וסומכין עצמן על דברי המקילין בזה [מ] ומי שמברך גם ביום על היין ודאי עושה מצוה מן המובחר :</p>	<p>וע"כ מה שהיין מצוי ושכיח בעיר אין זה גורם שלא יקראו גם שאר משקין חמר מדינה בזה"ז, זה הנלע"ד דרך למוד זכות... אבל כשכל המון עם שותים טובא שאר משקין ומזניחין היין אע"פ ששכיח להו ונקבעו שאר משקין כסתם שתי' יש מקום לומר כן. מג"א [ו]-[ז] ונ"ל דאין מקדשין על יי"ש אא"כ במדינות שרוב שתית ההמון היא יי"ש בכל יום כמ"ש סי' קפ"ב וכ"מ ברמב"ם ובאגור סי' שפ"ג</p>
--	---

3) How much is needed in the cup?

שולחן ערוך או"ח ר"י א'-... והשותה פחות מרביעית בין מיין בין משאר משקים, מברך תחלה ברכה הראויה לאותו המין, ולאחריו אינו מברך כלל; ויש מסתפקים לומר שעל דבר שהוא כברייתו, כגון (ה) גרגיר של ענב או של רימון, שמברכין לאחריו אע"פ שאין בו כזית; לכך נכון ליהדר שלא לאכול בריה פחות מכזית. הגה: ... ויש מסתפקים עוד בברכה אחרונה של יין אם מברכין אותה על כזית; לכן טוב ליהדר שלא לשתות (אלא) פחות מכזית, או רביעית.

<p>מג"א [קצ"ד]- ... ויש רוצין לומר דעל יין שרף מברך בפחות מכזית דפורתא מייטבא דעתיה, ול"נ דבעינן כשיעור דהא בודאי יש יינות חזקים ומאכלים טובים כגון מרקחת דפורתא מיתבא דעתיה ואפ"ה בעינן כשיעור דלא חלקו חכמים בשיעורי' :</p> <p>משנ"ב [רע"ב/ל] - ואם חביב לו יין שרוף, יכול לקדש עליו ביום לכתחלה במדינתו שהוא חמר מדינה, אך שיזהר ליקח כוס מחזיק רביעית ולשתות ממנו מלא לוגמיו שהוא רוב רביעית הר צב"י [שם]- ... ובעיקר דברי הפמ"ג שהביא כת"ר עיין פמ"ג א"א (סימן קצ אות ב) מזכיר דהט"ז בסימן רי כתב דיכול לברך ברכה אחרונה על יי"ש שהוא פחות מכשיעור, ואומר דספק ברכות להקל וכן הוא כופל דבר זה במקומות אחרים בסימן ר"י, אבל דעת שאר אחרונים דאין לברך על יי"ש פחות מרביעית.</p>	<p>ט"ז [שם א']- נ"ל דיין שרף שבמדינתו אינו בכלל זה, דבזה א"א לשתות רביעית הלוג... וא"כ אזלי' בתר שיעור השתיה לרוב בני אדם בזה. וראיה לזה מדאי' בר"י מביאו ב"י לענין בריה... ותו ראה מריש פ' המוציא יין דאמרינן שם "יין כדי מזיגה",.... ואמר רבא לענין שבת כיון דבעי' מידי דחשיב' והא נמי חשיב' פי' דחשיב לצרופי ביה מיה, הרי לפנינו אע"ג דאין שם רביעית... כיון שראוי למזוג מים וישתה רביעית, וא"א לשתות רביעית=לסתם אדם קרינן ביה שפיר "ושבעת", ובלא"ה יש צד דבנ"ר א"צ (רביעית) דהא התוס' מספקי' להו בזה נוכל לסמוך ולומר דה"ל כאלו שתה רביעית ביי"ש וחייב בברכה אחרונה כנלע"ד :</p> <p>הרחבת ההר צב"י [א/קנ"ט]- ... בד"ן יי"ש לקידוש סברת הט"ז הוא בסימן רי דאמרינן ושבעת זו שתיה השיעור הוא בכל מה שהוא שבע. וז"ל החת"ס או"ח (סימן נט): מדברי תוס' ישנים יומא ריש פ"ד ממ"ש דאי היו שבעים מאכילה היו חוטפים ג"כ, ש"מ דכל אכילה שאדם שבע מאותה אכילה ע"י שמתברך במעויו יוצא יד"ח כמו בכזית והוא דין חדש והסברא נותנת כן שזהו בכלל אכילה דקרא, ... א"כ ביי"ש זהו שיעור שלם לכל אדם אף שהוא פחות מרביעית שפיר י"ל דכמו דאזלינן לענין ברכה אחרונה כפי הנוהג ברוב בני אדם, כן לגבי קדוש חשיב כמו רביעית ממש, ... ואף שהמג"א חולק על הט"ז, הרי חולק הוא גם על הברכה אחרונה, וס"ל דלא פלוג בשיעורין, אבל למאן דס"ל דמברכין ברכה אחרונה שוב לא תחלוך דהוי שיעור נמי לענין קדוש.</p> <p>שו"ת מהרש"ם א/קע"ה-... אבל העיד לפני תי"ח זקן שהיה בעצמו במעמד בפני הגה"ק אבד"ק ראפשיטץ זצ"ל, שצוה לתלמידיו לקדש ביום על יי"ש על צלוחית קטן כדרך שתייתו, וא"צ שיעור כוס. והגם שהיה לפניו יין על השלחן אמר שמכבדו ביי"ש כדי להורות הלכה לתלמידים. וכן הועד לפני בשם הגאון החסיד אבד"ק קאמינקא זצ"ל שנהג כן תמיד, והיינו עפ"י הט"ז /או"ח/ סי' ק"צ ומשום שכך דרך שתייתו ושביעת גרונו. וע' בב"י א"ח סי' רע"א בשם ראבי"ה שקבלה בידו דסגי בקידוש בקימעה שיעור גרונו וסביב לוגמו אלא שחלקו עליו. וכיון דשתיית יי"ש נתפשט מאוד והוי חמר מדינה לשתות כמעט בפני כל סעודה צלוחית קטן וקשה לשתות יותר מפני חריפותו לכן שיעורו גם לענין קידוש בכך. וכן הועד לפני בשם הרה"ק מלובלין זצ"ל וכדאי הם לסמוך עליהם בקידוש היום ודוקא ביין ושכר בעי' שיעור כוס.</p>
---	---

